

## SPIS TREŚCI

|                                                                           |     |
|---------------------------------------------------------------------------|-----|
| Od autora . . . . .                                                       | 7   |
| 1. Wiadomości wstępne . . . . .                                           | 10  |
| 1.1. Charakter nauk pomocniczych historii . . . . .                       | 10  |
| 1.2. Podstawowe wiadomości z dziejów nauk pomocniczych historii . . . . . | 15  |
| 1.3. Bibliografia . . . . .                                               | 16  |
| 2. Źródłoznawstwo . . . . .                                               | 18  |
| 2.1. Przedmiot i zadania źródłoznawstwa . . . . .                         | 18  |
| 2.2. Rodzaje i gatunki źródeł . . . . .                                   | 20  |
| 2.3. Język źródeł historycznych . . . . .                                 | 24  |
| 2.4. Konwencje stylistyczne źródeł historycznych . . . . .                | 39  |
| 2.5. Gatunki pisanych źródeł historiograficznych . . . . .                | 45  |
| 2.6. Gatunki pisanych źródeł dokumentacyjnych . . . . .                   | 67  |
| 2.7. Rozwój badań źródłoznawczych . . . . .                               | 74  |
| 2.8. Bibliografia . . . . .                                               | 75  |
| 3. Paleografia . . . . .                                                  | 78  |
| 3.1. Pojęcie i zakres paleografii . . . . .                               | 78  |
| 3.2. Materiały i narzędzia pisarskie . . . . .                            | 79  |
| 3.3. Formy rękopisów . . . . .                                            | 83  |
| 3.4. Warsztat pisarski i pisarz . . . . .                                 | 84  |
| 3.5. Historia pisma łacińskiego . . . . .                                 | 86  |
| 3.6. Brachygrafia . . . . .                                               | 127 |
| 3.7. Rozwój badań paleograficznych . . . . .                              | 132 |
| 3.8. Uwagi końcowe . . . . .                                              | 133 |
| 3.9. Bibliografia . . . . .                                               | 134 |
| 4. Dyplomatyka . . . . .                                                  | 137 |
| 4.1. Pojęcie i zakres dyplomatyki . . . . .                               | 137 |
| 4.2. Podstawowe pojęcia dyplomatyki . . . . .                             | 138 |
| 4.3. Dyplomatyka polska . . . . .                                         | 145 |
| 4.4. Dokument a księga wpisu . . . . .                                    | 156 |
| 4.5. Dyplomatyka papieska . . . . .                                       | 159 |
| 4.6. Dyplomatyka cesarska . . . . .                                       | 162 |
| 4.7. Rozwój badań dyplomatycznych . . . . .                               | 165 |
| 4.8. Uwagi końcowe . . . . .                                              | 166 |
| 4.9. Bibliografia . . . . .                                               | 170 |
| 5. Sfragistyka . . . . .                                                  | 170 |
| 5.1. Przedmiot i zadania sfragistyki . . . . .                            | 170 |
| 5.2. Historia pieczęci . . . . .                                          | 171 |
| 5.3. Budowa pieczęci . . . . .                                            | 173 |



|                                                                            |     |
|----------------------------------------------------------------------------|-----|
| 5.4. Rodzaje pieczęci . . . . .                                            | 179 |
| 5.5. Funkcjonowanie pieczęci . . . . .                                     | 188 |
| 5.6. Rozwój badań sfragistycznych . . . . .                                | 192 |
| 5.7. Uwagi końcowe . . . . .                                               | 192 |
| 5.8. Bibliografia . . . . .                                                | 193 |
| 6. Geografia historyczna . . . . .                                         | 195 |
| 6.1. Przedmiot i zadania geografii historycznej . . . . .                  | 195 |
| 6.2. Rekonstrukcja krajobrazu naturalnego . . . . .                        | 197 |
| 6.3. Rekonstrukcja krajobrazu kulturalnego . . . . .                       | 200 |
| 6.4. Rekonstrukcja krajobrazu historyczno-politycznego . . . . .           | 209 |
| 6.5. Historia horyzontu geograficznego . . . . .                           | 212 |
| 6.6. Podstawowe wiadomości o mapie . . . . .                               | 215 |
| 6.7. Konstrukcja mapy historycznej . . . . .                               | 220 |
| 6.8. Historia kartografii . . . . .                                        | 224 |
| 6.9. Rozwój badań geograficzno-historycznych . . . . .                     | 228 |
| 6.10. Uwagi końcowe . . . . .                                              | 229 |
| 6.11. Bibliografia . . . . .                                               | 229 |
| 7. Chronologia . . . . .                                                   | 233 |
| 7.1. Pojęcie i zakres chronologii . . . . .                                | 233 |
| 7.2. Podstawowe wiadomości z chronologii astronomicznej . . . . .          | 234 |
| 7.3. Astronomiczne i pierwotne sposoby obserwacji czasu . . . . .          | 238 |
| 7.4. Kalendarz . . . . .                                                   | 246 |
| 7.5. Uwagi o kalendarzu kościelnym . . . . .                               | 248 |
| 7.6. Ery . . . . .                                                         | 251 |
| 7.7. Początek roku . . . . .                                               | 253 |
| 7.8. Podział roku . . . . .                                                | 254 |
| 7.9. Rozwój badań chronologicznych . . . . .                               | 259 |
| 7.10. Uwagi końcowe . . . . .                                              | 260 |
| 7.11. Bibliografia . . . . .                                               | 261 |
| x 8. Metrologia . . . . .                                                  | 262 |
| 8.1. Pojęcie i zakres metrologii historycznej . . . . .                    | 262 |
| 8.2. Pierwotne systemy metrologiczne u Słowian . . . . .                   | 263 |
| 8.3. Polskie konwencjonalne systemy metrologiczne . . . . .                | 266 |
| 8.4. Narzędzia metrologiczne i sposoby ich używania . . . . .              | 276 |
| 8.5. Funkcje społeczne konwencjonalnych systemów metrologicznych . . . . . | 278 |
| 8.6. Inercja i tendencje unifikacyjne systemu miar . . . . .               | 280 |
| 8.7. Rozwój badań metrologicznych . . . . .                                | 284 |
| 8.8. Uwagi końcowe . . . . .                                               | 284 |
| 8.9. Bibliografia . . . . .                                                | 284 |
| 9. Numizmatyka . . . . .                                                   | 287 |
| 9.1. Przedmiot i zadania numizmatyki . . . . .                             | 287 |
| 9.2. Zagadnienia ogólne numizmatyki . . . . .                              | 288 |
| 9.3. Znaleźiska monet i zagadnienia obiegu monety . . . . .                | 294 |
| 9.4. Polska moneta średniowieczna . . . . .                                | 297 |
| 9.5. Polska moneta nowożytna . . . . .                                     | 308 |
| 9.6. Polskie monety porozbiorowe . . . . .                                 | 321 |
| 9.7. Historia badań numizmatycznych . . . . .                              | 322 |
| 9.8. Uwagi końcowe . . . . .                                               | 323 |
| 9.9. Bibliografia . . . . .                                                | 323 |
| 10. Heraldyka . . . . .                                                    | 326 |
| 10.1. Pojęcie i znaczenie heraldyki . . . . .                              | 326 |
| 10.2. Geneza i rozwój herbu oraz jego znaczenie prawno-społeczne . . . . . | 327 |

|                                                           |     |
|-----------------------------------------------------------|-----|
| 10.3. Elementy herbu . . . . .                            | 330 |
| 10.4. Zawołanie . . . . .                                 | 340 |
| 10.5. Symbolika heraldyczna . . . . .                     | 342 |
| 10.6. Rozwój badań heraldycznych . . . . .                | 344 |
| 10.7. Uwagi końcowe . . . . .                             | 344 |
| 10.8. Bibliografia . . . . .                              | 345 |
| 11. Genealogia . . . . .                                  | 347 |
| 11.1. Przedmiot i zadania genealogii . . . . .            | 347 |
| 11.2. Podstawowe pojęcia genealogii . . . . .             | 348 |
| 11.3. Ustalanie faktów genealogicznych . . . . .          | 351 |
| 11.4. Tablice genealogiczne . . . . .                     | 354 |
| 11.5. Antroponomastyka historyczna . . . . .              | 355 |
| 11.6. Genealogia a niektóre inne nauki . . . . .          | 363 |
| 11.7. Rozwój badań genealogicznych . . . . .              | 365 |
| 11.8. Uwagi końcowe . . . . .                             | 365 |
| 11.9. Bibliografia . . . . .                              | 366 |
| 12. Nauka o archiwach . . . . .                           | 368 |
| 12.1. Zakres i zadania nauki o archiwach . . . . .        | 368 |
| 12.2. Podstawowe pojęcia nauki o archiwach . . . . .      | 371 |
| 12.3. Rozwój form kancelaryjnych i archiwalnych . . . . . | 375 |
| 12.4. Informacja o dziejach polskich archiwów . . . . .   | 385 |
| 12.5. Metoda poszukiwań archiwalnych . . . . .            | 389 |
| 12.6. Historia nauki o archiwach . . . . .                | 391 |
| 12.7. Uwagi końcowe . . . . .                             | 392 |
| 12.8. Bibliografia . . . . .                              | 392 |
| 13. Edytorstwo historyczne . . . . .                      | 395 |
| 13.1. Przedmiot i zadania edytorstwa . . . . .            | 395 |
| 13.2. Metody edytorstwa naukowego . . . . .               | 396 |
| 13.3. Podstawa wydawnicza i jej typy . . . . .            | 398 |
| 13.4. Instrukcje wydawnicze . . . . .                     | 401 |
| 13.5. Typy wydawnictw źródłowych . . . . .                | 403 |
| 13.6. Rozwój badań . . . . .                              | 404 |
| 13.7. Bibliografia . . . . .                              | 405 |
| Dodatki . . . . .                                         | 406 |
| 1. Dokumenty . . . . .                                    | 406 |
| 2. Rozbiór dyplomatyczny dokumentu . . . . .              | 410 |
| Spis tabel . . . . .                                      | 413 |
| Spis rycin . . . . .                                      | 414 |
| Indeks osób . . . . .                                     | 417 |
| Indeks rzeczowy . . . . .                                 | 425 |